

Henryk Stawniak

"Wprowadzenie do prawa o sakramentach świętych według Kodeksu Prawa Kanonicznego oraz Kodeksu Kanonów Kościołów Wschodnich", Leszek Adamowicz, Lublin 1999 : [recenzja]

Seminare. Poszukiwania naukowe 17, 530-532

2001

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

scy) oraz Kościoła partykularnego (diecezja, biskup i prezbiterium, synod diecezjalny, rada duszpasterska i rada kapłańska, kolegium konsultorów i kapituła katedralna, kuria diecezjalna i organa reprezentatywne wspierające biskupa, parafia i proboszcz) i Kościołów partykularnych (prowincja kościelna, metropolia i synod prowincjalny, region kościelny, synod plenarny i konferencja biskupów).

Publikacja ponadto zawiera, i to należy podkreślić, bardzo szczegółowy indeks, na który składają się: wykaz skrótów, wykaz odniesień do Pisma świętego wraz z wskazaniem strony w publikacji, i także w ten sam sposób wykaz cytowanych dokumentów *Vaticanum II*, kanonów CIC/1917 i CIC/ 1983 oraz Kodeksu Kanonów Kościołów Wschodnich.

W recenzji celowo zwracano uwagę i podkreślano bardziej strukturę opracowania, niż jego treść. Z przedłożenia wynika więc, że publikacja pod względem strukturalnym odbiega od schematu Kodeksu z 1983 i Kodeksu Kanonów Kościołów Wschodnich. Trzeba przy tym jednak zaznaczyć, że zaproponowana w książce struktura jest logiczna (Słowo, Sakrament, Charyzmat). Także rzeczywiście w soborowej eklezjologii Eucharystia stanowi centrum i jako taka kształtuje strukturę prawną Kościoła, co z kolei upoważnia Autora do budowania całej sakramentologii wokół Eucharystii. Przy analizie poszczególnych rozdziałów książki uwydatniano już, jak nieoczekiwanie łączy się ze sobą niektóre normy kodeksowe, które znajdują się w zupełnie innych księgach, podkreślając trafność i zasadność takich działań. W publikacji Autor także nie stroni od krytycznych uwag co do niekonsekwencji prawodawcy kościelnego i daje również propozycje słuszniejszych unormowań. Zaletą książki jest też fakt, że jest ona treściowo skondensowana. Warto dodać, że pod każdym z rozdziałów czytelnik może znaleźć ważniejsze pozycje bibliograficzne z których korzystano przy opracowaniu. Wydaje się jednak, że skoro to ma być podręcznik, to owych dywagacji i krytyki jest za dużo. Jest również kwestią dyskusyjną i problematyczną: czy i na ile poprzez studium tego podręcznika da się stworzyć w umyśle studiujących syntezę prawa kanonicznego? Czy studium tego podręcznika jest wystarczające do zapoznania się z prawem kanonicznym? Moim zdaniem jest to sprawa bardzo trudna. Oczywiście każdy podręcznik jest tylko kluczem do prawdziwych studiów prawa, ale daleko idące odejście od struktury Kodeksu jest czynnikiem utrudniającym zgłębianie prawa kanonicznego. Podręcznik ten, jak mi się wydaje, nie jest alternatywą dla już istniejących polskich dzieł. Jest jednak na pewno ciekawą próbą co do struktury możliwych koncepcji nowych legislacji.

ks. Henryk Stawniak SDB

Leszek Adamowicz, *Wprowadzenie do prawa o sakramentach świętych według Kodeksu Prawa Kanonicznego oraz Kodeksu Kanonów Kościołów Wschodnich*, Polihymnia Lublin 1999, ss. 275.

Autor publikacji jest adiunktem w Katedrze Prawa Katolickich Kościołów Wschodnich na Wydziale Prawa Kanonicznego i Świeckiego Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego oraz wykłada w Wyższym Seminarium Duchownym Warszawskiej Prowincji Zgromadzenia Najświętszego Odkupiciela (Redemptorystów) w Tuchowie. W pracy naukowej zajmuje się prawem Kościołów wschodnich i ma w tym względzie przygotowanie, ponieważ uzupełnił w Papieskim Instytucie Wschodnim i Papieskim Uniwersytecie Laterańskim w Rzymie. Publikacja,

jak zaznaczył we wstępie Autor, s. 7, *nie pretenduje żadną miarą do miana podręcznika. Jest ona co najwyżej zbiorem materiałów pomocniczych do wykładów z zakresu prawa o sakramentach świętych*. Powyższa deklaracja ks. L. Adamowicza jasno ustawia recenzowaną pozycję wśród innych publikacji. Szkoda jednak, że Autor mając odpowiednie przygotowanie nie zdobył się na większy wysiłek i opublikował dzieło pogłębione i dopracowane, zwłaszcza że nie ma w Polsce tego typu publikacji i profesjonalistów. Z kolei publikacja ks. prof. Edmunda Przekopa z 1976 r. o prawie sakramentalnym Kościołów wschodnich mogła dla Autora stanowić doskonały punkt odniesienia przy opracowaniu. Natomiast prawo sakramentalne Kościoła łacińskiego ma przebogate opracowania autorstwa ks. prof. M. Pastuszki.

W perspektywie wspomnianych opracowań prawa sakramentalnego recenzowane dzieło wypada bardzo blado. Stanowi ono jednak pewną wartość dla czytelnika. Samo zestawienie obok siebie analogicznych norm prawa obu Kodeksów już zasługuje na uznanie, zwłaszcza że nie ma oficjalnego tłumaczenia Kodeksu Kanonów Kościołów Wschodnich. Komentarz zaś do przytoczonych kanonów KPK i KKKW, a dotyczący sakramentu chrztu, bierzmowania, pokuty, Eucharystii, namaszczenia chorych, kapłaństwa i małżeństwa jest syntetyczny i krótki, ale chyba zbyt krótki. Zwraca się w nim uwagę przede wszystkim na zachodzące różnice, bądź akcentuje i wyjaśnia się instytucje i nazwy właściwe dla Kościołów wschodnich. Na wstępie każdego nowego tytułu – części dzieła podaje się najważniejsze źródła prawne i ich skróty. Powołuje się też na nie Autor w treści komentarza. Natomiast odniesienia do literatury i przypisy są nieliczne. Całość więc przedstawia się bardzo ubogo. Także korekta jest dokonana bardzo niestarannie (por. ss. 49, 51, 65).

Wśród prezentowanych przez Autora treści na uwagę zasługuje rozdział *Communicatio in sacris*. Zarówno KPK jak i KKKW zawierają normy dotyczące kwestii współuczestnictwa w rzeczywistościach świętych wiernych katolików i wiernych, którzy należą do innych Kościołów i Wspólnot chrześcijańskich, w sposób szczególny w sakramentach pokuty, Eucharystii i namaszczenia chorych. Komentarz jest oparty nie tylko o kanony obu Kodeksów, ale uwzględniono przede wszystkim Dyrektorium Ekumeniczne i encyklikę Jana Pawła II *Ut unum sint* z 1995 roku. U podstaw współczesnej nauki Kościoła leży zasada, że nie można uznawać współuczestnictwa w świętych czynnościach za środek, który bez zastrzeżeń należałoby stosować dla przywrócenia jedności chrześcijan. Współuczestnictwo to szczególnie zależy – jak stanowi Dyrektorium Ekumeniczne nr 8 – od dwóch zasad: od konieczności zaznaczania jedności Kościoła i od uczestnictwa w środkach łaski. Względ na zaznaczenie jedności Kościoła najczęściej wzbrania współuczestnictwa. Łaska, o którą należy zabiegać, niekiedy czyni go wskazanym. Zezwolenia, jako wyjątki od zasady, są ściśle określone i zależą od stopnia eklezjalności i sakramentalności istniejącej w innych Kościołach i Wspólnotach chrześcijańskich. Dlatego też niedozwolone współuczestnictwo w rzeczach świętych zagrożone jest przez prawodawcę karami. Słusznie jednak Autor konkluduje, że promulgowane przez Jana Pawła II normy dotyczące współuczestnictwa w realizacji zadania uświęcenia wśród chrześcijan, wyrastając z ducha Soboru Watykańskiego II, stanowi istotny element troski Kościoła katolickiego o realizację celu wskazanego przez Chrystusa, jakim jest zbawienie dusz (s. 47).

Wśród pozytywnych walorów publikacji należy wspomnieć o zamieszczonym na końcu słowniczku niektórych terminów prawnych. Zawiera on 37 wybranych haseł jak np. chryzma, egzarcha, ekskomunika mniejsza i większa, kościół sui iuris, myron, protosyncel, schizma, solicytacja itp. Wydaje się, że inicjatywa ks. dra Leszka Adamowicza zasługuje na uznanie, bo wskazuje na potrzebę pogłębienia pewnych nurtów prawych. Należy również zgodzić się z opinią Autora, że współczesny kanonista i duszpasterz nie może nie znać dyscypliny całego Ko-

ściola w zakresie sakramentów świętych. Migracja ludności, łatwość przemieszczania się, nawiązywanie kontaktów przez osoby różnych kultur, religii i obrządków nakazuje głębsze poznanie norm dyscyplinarnych, którymi one się kierują. Zapewne prezentowana pozycja w jakimś stopniu przyczyni się do poznania prawa katolickich Kościołów wschodnich i będzie pomocą w studiach i praktyce pastoralnej dla obu obrządków. Autorowi należy życzyć wytrwałości i pogłębionej kontynuacji na polu norm sakramentalnych.

ks. Henryk Stawniak SDB

Irenäus Eibl-Eibesfeldt, *In der Falle des Kurzzeitdenkens. Mit 25 Abbildungen*, München-Zürich 2000, ss. 224.

Liczne prace Hansa Jonasa, szczególnie *Zasada odpowiedzialności*, a także Dietera Birnbachera, szczególnie *Odpowiedzialność za przyszłe pokolenia*, w ostatnich dwudziestu paru latach związały debatę filozoficzną nad kwestią ekologiczną z troską o los nadchodzących pokoleń ludzkich. Jej wynikiem stały się zaś konkretne propozycje teoretycznych podstaw etosu przetrwania ludzkości. Recenzowaną tutaj pracą pt. *In der Falle des Kurzzeitdenkens I*. Eibl-Eibesfeldt włącza się w tę debatę i wzmacnia głos filozofów argumentacją z zakresu etologii, czyli biologii zachowania się istot żywych. Przywołuje tym samym, aktualizuje i ukonkretnia własny wykład na ten temat zawarty już w książce z 1988 r. pt. *Der Mensch – das riskierte Wesen. Zur Naturgeschichte menschlicher Unvernunft*, a także w książce z 1994 r. pt. *Wider die Misstrauensgesellschaft. Streitschrift für eine bessere Zukunft*. W każdym z tych wykładów I. Eibl-Eibesfeldt poszukuje odpowiedzi na pytania o przyszłość ludzkości zagrożonej przez biologiczne wyobcowanie ze świata wykreowanego przez samą siebie. Szansę na przetrwanie ludzkości w nadchodzących pokoleniach dostrzega zaś w procesie uzgadniania biologicznych możliwości i ograniczeń człowieka z wnioskami wynikającymi z racjonalnego rozpoznania palących problemów współczesności. W książce *In der Falle des Kurzzeitdenkens* wykład I. Eibl-Eibesfeldta odnosi się do palących problemów współczesności, związanych przede wszystkim z postulatem budowania socjalnych i ekologicznych regionów pokoju na obszarach objętych Unią Europejską. Jedną z głównych przeszkód w realizacji tego postulatu I. Eibl-Eibesfeldt dostrzega właśnie w myśleniu i działaniu człowieka na krótką metę, uwarunkowanym jego „filogenetycznymi obciążeniami”. Otóż niewystarczające rozpoznanie tych obciążeń wpędza człowieka w ową tytułową „pułapkę myślenia na krótką metę” i w efekcie uniemożliwia działania ze względu na dobro przyszłych pokoleń. Stąd też książka koncentruje uwagę na etologicznej analizie „pułapki myślenia na krótką metę” i na strategii wydostawania się z tej pułapki. I choć struktury wykładu nie stanowią wyraźnie wyszczególnione rozdziały i podrozdziały, to jednak można w niej łatwo wyróżnić dwie części: najpierw część poświęconą biologicznym uwarunkowaniom myślenia na krótką metę i jego skutkom, następnie zaś część poświęconą koncepcji socjalnych i ekologicznych regionów pokoju, a także rozumnemu i afektywnemu zaangażowaniu się człowieka na rzecz tworzenia i utrwalania takich regionów. Treść wykładu uzupełnia przedruk zaczerpniętej ze „Sterna” (1992 r. nr 52) rozmowy Irenäusa Eibl-Eibesfeldta z Danielem Cohn-Benditem na tematy prezentowane w omawianej tutaj książce. Książkę zamyka bogata bibliografia, a także indeks osobowy i przedmiotowy.